

معاونان آموزشی و پژوهشی از برنامه پزشک پژوهشگر می‌گویند

دانشگاه علوم پزشکی تهران مهد پزشکان پژوهشگر

دوره دستیاری بالینی را فراهم می‌کند. مبنای این برنامه این است که اگر متخصصین بالینی علاوه بر تبحر در حیطه تخصصی خود در حوزه تحقیق هم توانمندی سطح بالایی به دست آورند، می‌توانند در حیطه تولید علم و نوآوری منشأ اثر بیشتری باشند.

دانشگاه علوم پزشکی تهران به‌عنوان یک دانشگاه پیشرو که جمعی از نخبگان را در خود جای داده سال‌هاست که پزشکان پژوهشگر بسیاری را به خود دیده است و تعداد زیادی از نخبگان دانشگاه علاوه بر فعالیت در حوزه تخصصی خود در بالین، در تولید علم و تحقیقات و نوآوری‌های علمی نیز پیشتاز و اثرگذار بوده‌اند. چندین نفر از متخصصین پزشکی دانشگاه با تولیدات علمی فراوان و باکیفیت در کشور و دنیا

اجرای برنامه پزشک پژوهشگر با هدف حمایت از نخبگان پزشکی و دندانپزشکی در دانشگاه علوم پزشکی تهران به‌عنوان مرکزی پیشرو آغاز شده و اکنون بررسی چالش‌های این برنامه به‌منظور اجرای بهتر و مستمر آن در دستور کار دانشگاه قرار گرفته است.

برنامه پزشک پژوهشگر بر اساس توافقی که در اردیبهشت‌ماه سال گذشته، میان وزارت بهداشت و معاونت علمی و فن‌آوری ریاست جمهوری منعقد شد، تدوین شده است. هدف این برنامه حمایت از نخبگان پزشکی و دندانپزشکی است و در آن ضمن ارائه امتیازاتی از قبیل استفاده از تسهیلات بنیاد نخبگان و برخورداری از فرصت جذب در مراکز تحقیقاتی و غیره امکان تحصیل همزمان در مقطع دکترای تخصصی و

استنادات به مقالات (که یکی از بهترین شاخص‌های کیفیت مقالات است) ۳ نفر اول دانشگاه هر سه پزشک هستند و تعداد متوسط استنادات به مقالات این اساتید بیش از ۱۰ برابر متوسط دانشگاه و ده‌ها برابر متوسط کشوری است. لذا مشاهده می‌کنیم در این دانشگاه پژوهش از جایگاه ویژه‌ای در میان پزشکان برخوردار بوده و این عزیزان همزمان با آموزش و ارائه خدمات بهداشتی درمانی و مدیریتی سطح بالا، از انجام پژوهش‌های عمیق و کیفی که منجر به رؤیت پذیری قابل‌ملاحظه در سطح بین‌المللی گردیده نیز غفلت نورزیده‌اند. در چند سال گذشته دانشگاه علوم پزشکی تهران با همکاری یکی از مؤسسات برجسته در آلمان برنامه‌ای را اجرا می‌کند که در آن متخصصین وارد دوره تکمیلی تخصصی و دکترای تخصصی می‌شوند که بخشی از آن در داخل کشور و بخشی در آلمان انجام می‌گیرد. اولین گروه این دانشجویان اکنون دوره آلمان را به انجام رسانده و در کشور مشغول تکمیل دوره خود هستند.

با این توصیف همان‌گونه که مشخص است دانشگاه علوم پزشکی تهران نه تنها با اصل برنامه پژوهشگر مخالفی ندارد بلکه در عمل از آن استقبال می‌کند و همیشه هم پیگیر تحقق آن بوده است. در حقیقت قبل از این آیین‌نامه هم دانشگاه اقدامات جدی در این راستا داشته است. در عین حال ما در دانشگاه علوم پزشکی تهران معتقدیم که تحولات و اقدامات اساسی باید با گام‌های استوار و با رعایت اصول تغییر برداشته شوند تا ضمن ایجاد تغییر، استقرار و استمرار آن نیز تضمین شود. همه ما شاهد اقدامات زیادی بوده‌ایم که اگرچه ایده کلی آن‌ها جالب بوده است اما به دلیل پیش‌بینی نکردن همه جنبه‌ها و جزئیات دچار تغییرات اساسی یا احیاناً توقف شده‌اند. در برنامه پزشک پژوهشگر ارائه شده نیز از منظر اجرایی اشکالات و ابهاماتی وجود داشت که روشن نشدن آن‌ها عملاً چالش‌هایی برای دانشگاه‌های مجری ایجاد می‌کند. از آیین‌نامه انتظار می‌رود جامع و مانع و دقیق باشد و تکلیف مسائل اولیه را به روشنی مشخص کرده باشد تا دانشگاه‌های مجری در عمل با چالش روبرو نشوند و نیاز به اتخاذ تصمیمات موردی همزمان با بروز هر مشکل نباشد تا هم تصمیمات قابل دفاع‌تری گرفته شود و هم از برداشت‌های متفاوت و احیاناً برخوردهای متفاوت و سلیقه‌ای جلوگیری شود. ایرادات شکلی متعددی نیز در آیین‌نامه وجود دارد که می‌تواند باعث بروز مشکلاتی در آینده شود.

شناخته شده هستند. تعداد زیادی از دانشجویان نخبه دانشگاه همزمان با رشته اصلی خود در رشته‌های دیگری در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد تحصیل می‌کنند. دانشگاه علوم پزشکی تهران به‌عنوان پیشگام برنامه MD-PhD سال‌هاست که کوشیده تا در تربیت دانشمندانی که در حوزه بالین و علوم پایه و تحقیق متبحر هستند نقشی فعال داشته باشد. با توجه به مطالب منتشر شده در رسانه‌ها درباره برنامه پزشک پژوهشگر، معاونین آموزشی و پژوهشی دانشگاه در این زمینه توضیحاتی را ارائه دادند.

جایگاه ویژه پژوهش در دانشگاه

دکتر یونسین: بر اساس نتایج اولیه آخرین گزارش اداره علم‌سنجی دانشگاه (شهریور ۹۴)، پزشکان متخصص بالینی سهم قابل‌ملاحظه از تبه‌های نخست از نظر تولیدات کمی و کیفی محصولات پژوهشی را به خود اختصاص داده‌اند به طوری که هم از نظر تعداد مقالات منتشر شده در مجلاتی که در نمایه‌نامه اسکوپوس نمایه می‌شوند، هم از نظر ایندکس اچ (H index) و هم از نظر متوسط تعداد استنادات به مقالات (در همین نمایه‌نامه) حدود ۴ نفر از ۱۰ نفر اول دانشگاه و نیمی از ۵۰ نفر اول دانشگاه، پزشک هستند. این در حالی است که دانشگاه از حضور استادان توانمند و به نام در زمینه‌های علوم پایه نیز بهره‌مند است. از نظر شاخص متوسط تعداد

مسائل مبنایی و کلی

دکتر جلیلی: برخی مسائل مبنایی و کلی در این برنامه وجود دارد که باید مدنظر قرار گیرند، مثلاً این که چرا در حالی که به گفته خود آیین‌نامه این یک مقطع جدید نیست و در واقع ترکیب دو برنامه موجود است یک شورای جدید همه امور را از فراخوان تا تأیید و صدور مجوز مراکز تا بررسی شرایط داوطلبان و رسیدگی به درخواست‌های آموزشی آن‌ها و حتی بررسی و رسیدگی انضباطی و تعیین مجازات برای موسسه متخلف و ارجاع پرونده به مراجع قانونی و بسیاری امور دیگر که به‌طور معمول هر یک در یک نهاد و کمیته و شورا انجام می‌شوند بر عهده گیرد؛ آن هم در حالی که ترکیب آن بسیار سطح بالا و کاملاً حقوقی است. یا اینکه در آیین‌نامه مکرراً به دستیار مازاد اشاره شده است در حالی که ظرفیت‌های تعیین شده برای گروه‌ها و بخش‌های آموزشی توسط دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و مصوبات شورای گسترش بر اساس امکانات و فرصت‌های آموزشی موجود است و اگر بیش از این تعداد دستیار جذب شود این فرصت از دستیاران دیگر دریغ خواهد شد که این برخلاف عدالت آموزشی است و مسئله بودجه و هزینه نمی‌تواند این مسئله را جبران کند. لذا پذیرش بورسیه از مؤسسات خصوصی با دریافت هزینه

به هیچ وجه قابل دفاع نیست. از سوی دیگر در خود آیین‌نامه هم تناقضاتی به چشم می‌خورد. به‌عنوان مثال در بند ۴ ماده ۷ گفته شده که نظارت مستقیم بر کلیه امور آموزشی و پژوهشی دستیاران بر عهده دانشکده پزشکی یا دندانپزشکی میزبان است. در حالی که در بند ۲ ماده ۸ گفته شده که تمام فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی دستیار با هدایت و نظارت استاد راهنما صورت می‌گیرد. این در حالی است که استاد راهنما می‌تواند هیئت‌علمی پژوهشی یک مرکز تحقیقات باشد و هیچ رابطه سازمانی با دانشکده پزشکی یا دندانپزشکی نداشته باشد. همچنین اشاره شده پروپوزال باید به تصویب شورای پژوهشی دانشگاه برسد در حالی که به‌طور معمول پروپوزال‌ها (حتی در مورد دکترای پژوهش محور) به تصویب شوراهای تحصیلات تکمیلی می‌رسند. در مورد گردش کار نیز جهت ثبت‌نام پذیرفته‌شدگان اشاره شده که معاون تحقیقات و فناوری دانشگاه میزبان مسئول اجرای برنامه است و باید ثبت‌نام در سما را انجام دهد در حالی که همه فراگیران اعم از دستیاران و حتی دانشجویان دکترای تخصصی پژوهشی از آنجا که دانشجوی دانشگاه هستند باید توسط معاونت آموزشی ثبت‌نام شوند و دسترسی به سیستم سما برای وارد کردن پذیرفته‌شدگان صرفاً در اختیار معاونت آموزشی است. ابهامات زیادی در آیین‌نامه وجود دارد که در اجرا، کار را با چالش‌های جدی مواجه می‌کند. به‌عنوان مثال برای دوره حداکثر تعیین شده ولی حداقل مشخص نیست، یا مثلاً در آیین‌نامه به شرایط مرکز تحقیقاتی میزبان اشاره شده ولی هیچ اشاره‌ای به شرایط گروه آموزشی بالینی میزبان نشده است. مشخص نشده است که اگر کسی بنا به موارد مندرج در بند ۲ ماده شش از برنامه اخراج شد یا آنچنان که در بند ۴ آمده موفق به دریافت بورس تخصص نشد چگونه هزینه‌های صورت گرفته احیا خواهد شد و در مستندات ثبت نامی چه تعهدات و تضمین‌هایی باید گرفته شود. مشخص نیست که مدرکی که به این افراد داده می‌شود یک مدرک است که در آن به تخصص بالینی و دکترای تخصصی اشاره شده یا دو مدرک مستقل؟ در تبصره ۲ ماده ۶ گفته شده است که دستیاران این برنامه هر سال در آزمون ارتقا شرکت می‌کنند ولی مشخص نیست که کف نمره آن‌ها بر چه اساسی تراز خواهد شد. در بند ۳ ماده ۱۰ به پرداخت هزینه سفر خارجی

دارای این دو مدرک باشد در واقع صرفاً اجازه یافته است با حدنصاب کمتری وارد دوره دستیاری تخصصی شود. این کار از یک طرف با روح برنامه که وارد کردن متخصصان بالینی در عرصه تحقیقات و علوم پایه است فاصله دارد و از طرف دیگر اساساً تحصیل همزمان در دو حوزه بالینی و تحقیقاتی نیست.

اشکالات در اجرا

دکتر یونسین: فارغ از اشکالات و ابهاماتی که به عنوان نمونه اشاره شد به دلیل تناقض اقدامات صورت گرفته با آیین نامه ابلاغی، ایرادات جدی در اجرا نیز رخ خواهد داد. به عنوان مثال اساساً دوره پسادکتر در آیین نامه آورده نشده است و بند ۲ صراحتاً به دوره تخصصی و فوق تخصص و فلوشیپ از یک سو و دوره دکترای تخصصی پژوهشی از سوی دیگر اشاره می کند در حالی که چند نفر از افراد برای دوره پسادکتر معرفی شده اند. همچنین شرکت در امتحان ورودی دستیاری و کسب حداقل ۹۰ درصد نصاب رشته محل به عنوان یکی از شروط ضروری ورود به این دوره ذکر شده در حالی که در معرفی افراد این موضوع لحاظ نشده است. به طور مشخص طبق بند ۸ ماده ۵ کمیته ۹ نفره پزشک پژوهشگر در دانشگاه که شامل افراد مشخصی از جمله استاد راهنما، مدیر گروه بالینی و معاون آموزشی و معاون پژوهشی دانشگاه میزبان است، باید از کلیه داوطلبان مصاحبه به عمل آورد در حالی که هیچ یک از معرفی شدگان به دانشگاه ما مصاحبه نشده اند. به علاوه در حالی که مرجع مصوبات و ابلاغیه های آموزشی، معاونت آموزشی وزارت بهداشت است، مکاتباتی از حوزه پژوهش انجام می شود که به نوعی در تناقض با ضوابط آموزشی است.

روابط عمومی دانشگاه: با توجه به موارد فوق به نظر می رسد برنامه ریزی و تأمل و تدبیر کافی قبل از شروع این برنامه می تواند زمینه ساز اجرای بهتر و مستمر این برنامه شود و گرنه در مسیر اجرا با چالش هایی برای دانشگاه ها و وزارت بهداشت همراه می شود که عملاً باعث توقف کار یا انحراف از اهداف اصلی آن خواهد شد. دانشگاه علوم پزشکی تهران با تأکید بر ضرورت تربیت پزشکانی پژوهشگر و عالم، بر برداشتن گام های دقیق و استوار با رعایت اصول مدیریت تغییر در این راه تأکید دارد و آماده است با رفع نقاط ابهام، با تمام توان در این مسیر حرکت کند. ▲

اشاره شده در حالی که هیچ چارچوبی برای آن دیده نشده است. در بند ۴ ماده ۱۲ گفته شده مدرک PhD فلوشیپ و فوق تخصص ارزشیابی می شوند در حالی که مدارک صادره از مؤسسات معتبر داخل کشور نیازی به ارزشیابی ندارند. مثال دیگر این که در بند ۳ ماده ۹ گفته شده که دستیاران می توانند یک پایان نامه را برای هر دو دوره تخصصی/فوق تخصصی و دکترای تخصصی پژوهشی ثبت نمایند. از آنجاکه این امر ظاهراً اجباری نیست و فرد می تواند دو پایان نامه ثبت کند، مشخص نیست که در این صورت چه ضوابطی وجود خواهد داشت و آیا از نظر مرجع تصویب و مدت زمان حداقل و حداکثر تابع چه ضوابطی خواهد بود.

به نظر می رسد آیین نامه واجد اشکالات دیگری نیز باشد. به عنوان مثال در تبصره ۳ ماده ۳ اشاره شده که اعضای هیئت علمی با شرایطی می توانند در این برنامه شرکت کنند مشروط به کسب مرخصی آموزشی از موسسه کارفرما. اساساً در آیین نامه اداری استخدامی چیزی به عنوان مرخصی آموزشی وجود ندارد و آنچه تعریف شده مأموریت آموزشی است. در بند ۲ ماده ۱۰ گفته شده کلیه بودجه ها به حساب مرکز تحقیقاتی میزبان واریز می گردد در حالی که همه مراکز تحقیقاتی اساساً دارای حسابداری مستقل نیستند و چنین مراکزی امکان دریافت و مهم تر از آن هزینه کرد هیچ بودجه ای از نظر اداری مالی را ندارند. همچنین در بند ۵ ماده ۱۰ گفته شده که ۱۰ درصد بودجه تحقیقاتی برای ارتقای کمیته و کیفیت آموزش توسط مرکز تحقیقاتی به مدیر گروه داده خواهد شد. علاوه بر این که هیچ سازوکار اداری برای این چنین تبادلات مالی از طرق قانونی وجود ندارد، اصل اینکه بودجه ای که بر اساس پروپوزال و برای انجام فعالیت تحقیقاتی مشخصی مصوب شده، برای منظور دیگری و به فرد دیگری داده شود، محل اشکال است. در تبصره ۲ ماده دوازده به مرخصی تحصیلی اشاره شده که بر اساس قوانین دستیاری خواهد بود. در آیین نامه دستیاری مرخصی فقط به صورت مرخصی استحقاقی، استعلاجی و زایمان است و چیزی به عنوان مرخصی تحصیلی در دستیاری وجود ندارد؛ و در نهایت اینکه در بخش امتیازات برجستگی علمی تحقیقاتی برای دارا بودن مدرک MD- PhD امتیاز در نظر گرفته شده است در حالی که اگر کسی قبل از شروع برنامه

